

Egungo Euskararen Hiztegia

—Y—

[bertsioa: 2014-07-14]

y i k i 2.

ya ik ja.

yankee ik yanki.

yanki (*orobat yankee g.er. eta yanqui g.er.*) *izond/iz* estatubatuarra. Ni ez nintzela soldadu **yanki** bat Bigarren Mundu Gerra bitartean mendean hartutako herri batean umei txokolatnak banatzen. Talibanen ustez «eragile **yankiak**» dira boluntarioak. Inbidiaz begiratu izan dut, gurasoekiko miresmena film **yankietan** soilik gertatzen zela uste duenaren begiekin. Batek burua bisera **yankiaz** du estalita eta besteak fular tradizionalaz. **Yankiek**, dena den, iragarri dute dagoeneko ez dituztela Afganistango bonbardaketak etengo barau-hilabeteen. Glenn Pattersonek aldiz **yankia** ematen du, betaurrekoak eta baseball kapelu horrekin aldean. **Yankiek**, urdai-saltzaile batzuk baizik ez baitziren guztiak, lasterka alde egingo zuten. Errua **yankiena** da; izan ere, wahabien eta baath alderdiko jarraitzaileen aliatuak dira», esan zuen Mohamed Ali mulak. Kontrola zuten **yankiek** kontrolik gabe laga zituzten matxinoak.

yanqui ik yanki.

yaourt ik jogurt.

yarda *iz* luzera neurtzeko ingeles unitatea, 0,91 metroren baliokidea. Esprinterrak, epe laburreko energia-erreserba erabiliz, orduko 23 miliako abiaduran egin ditzake ehun **yarda**. Errepidetik **yarda** batzuetara harkaitzeko muino altu, aldapatsu, beltz bat zegoen. Azken ahalegin etsian, Frodok, eskuen gainean arrastaka, hogeit bat **yarda** aurreratu zituen. Gai sentitzen haiz bomba mila eta bostehun **yarda** urrun jaurtitzeko? Igerian joan zitekeen haiengana, hanka-puntetan bezala, eurengandik **yarda** bateko distantzian geratu arte. Hogeit bat **yardako** zabalerako eremu irekia zen, karelak inguratutik behealdean.

yate *iz* aisiarako itsasontzia, belaz edo motorrez ibiltzen dena. Grigorine, atondu egik **yatea** bihar goizerako. Orioko marinelek pilotatzen zuten Azor izeneko **yate** ospetsuan egin zuen sarrera. Arrantza-ontziak, **yate** txikiak. **Yatea** haitzen oinetan ainguratua eta sabairik gabeko autoa atarian. Geratzen zitzaizkion indar apurrez **yatearen** motorra martxan jarri eta gasolina bukatu zitzaion arte utzi zuen joaten. Beti nahi izan duzue **yate** bat Urmael Biribilean nabigatzeko. Ezaren itsasoko naufraguari zer inporta zaio olatu idorren ukaldietatik salbatuko duena luxuzko **yatea** edo patera den?

yatezale (*corpusean yate zale soilik*) *izond/iz* yateen zalea dena. Hainbeste gauza ikasita, trebe baino trebeagoa izateraino iritsi zen, eta, **yate**-zaleen bileraren batean Carl ezagutu eta elkarren adiskide bihurtu zirenean, den-dena kontatu zion.

yeismo *iz* gaztelaniaz *ll* idazten fonema y fonema gisa ahoskatzea. Esan behar da, azkenik, **yeismo** izena ere ematen zaiola fenomeno honi. Hizkera askotan hedatu da tt -> tx ahoskatzeko joera, eta **baita** yeismoa deitu ohi dena ere.

yemendar (*orobat jemendar g.er.*) *izlag/iz* Yemengoa, Yemeni dagokiona; Yemengo herritarra. **Yemendar** batek Al Kaedako ideia dela aitortu du epaiketean. Salim Ahmed Hamdan **yemendarraren** abokatuak akusazioa erretiratzeko eskatu die epaileei. AEBek ustez bahitu eta torturatutako hiru **yemendar** ekialdeko Europan atxiki zituztela dio AIK. Historikoak dira Errolan eta Karlomagno, Al Hussayn eta Sulayman **yemendarrak**, eta Oneka, Ximeno, Eneko Arista eta Banu Quasitar baskoiak.

yen *iz* Japoniako diru unitatea. Japoniako nazioarteko zuzeneko inbertsioen parte garrantzitsu bat, 1985 ondoren, **yenaren** balio-igoeraren ondorio bide da, bai dolarrari buruz, bai europar diruei buruz. Truke-tasak dolar bateko 150 **yen** eta 1,80 marko ziren, eta, hala, ekonomia-adierazle nagusiekin adosturik zeudela erabaki zen. 3,7 miliar **yen** zorrarekin da ikastetxe haundi hori. Hoteleko gelaren faktura **yenetan** eman ahal izateko. Japoniak, adibidez, ahalegin handia egin du **yenak** euroarekiko balio apala izateko, era horretan inportazioak merkatzeko. 2001az geroztik %33 balio gabetu da [dolarra] euroarekiko eta %15 **yenarekiko**. Apretazioa ez zen hain handia izan **yenari** buruz (%25 "besterik ez" bost urtetan), baina %50era iritsi zen hala ere, termino errealetan, Estatu Batuetako merkataritza-kide nagusien diruei buruz.

yeti (*orobat Yeti*) *iz* Himalaian bizi dela uste den animalia ezezaguna. Batzuetan Patroklo, bestetan arima erratu bat, hurrengoan sorgin bat edo **yeti** bera, pertsonaioak sor daitezkeela esan dut aurreko marrazkiaren bukaeran. Horrela esplikatzeko da elurretako gizon izugarriaren pertsonaia. **yeti** delakoa esan nahi dut. Ez ziren haien takoi-zapata biren urratsak, baizik eta **yetiak** bidean ohi dituen haserre-pauso astunak. Asko dira **Yeti** izugarria edo Ness aintzirako munstroa ustez ikusi dutenak. Tipo ideala **Yetiarena** bezala delako: gutxi ikusi diten eta ikusi dutenek ez diten, zer gerta ere, etxean aurkeztu. Institutu garaietan esaten geninan bezala, ez dun nire Elurretako **Yeti**. "**Yeti** gizona" deitzen dute, Himalaiako abere famatu haren eite daukalako.

yiddish (*orobat jiddish g.er. eta jiddisch g.er.*) **1** *iz* alemanaren dialektoa, hebraieraren eta beste hizkuntzen osagaiak dituen, Europako erdialde eta ekialdeko juduak erabiltzen dutena. **Yiddisha**, agian; badakik: ekialdeko juduen dialektoa. Gero eta gehiago entzuten nuen **yiddisha**. Liebkind Bendelek **yiddishez** baino ez zuen egiten. Kafkak Pragan ikusi zituen mundu horren ordezkariak [...] berak nekez ulertzen zuen hizkuntzaz, **jiddishez**, mintzatzen zirela. Atean jo zuen, eta **yiddishez** erantzun zioten, zakar, barrutik. Mundu aberats hori [...] bizirik zegoen Bashevis Singerrek edo Joseph Rothek idatzi zutenean, batek **jiddishez** eta besteak alemaneraz. Aleman tankerako **yiddishez** hitz egin zidan. **Yiddishezko** idazle ezaguna zen hura ordurako Polonian.

2 (*beste izen baten eskuinean*) Bi gerren artean, New York zen **yiddish** kulturaren munduko gune nagusietako bat. Pautetik jinnikako hiru musikaririk eskainiko dute tzigano musika, bereziki Hongriako tziganoena, bai-eta **Yiddish** musika, Polonia, Errumania eta Errusiako juduena. Ghettoetako jende bera aurkitzen zen ostera ere Manhattan behereko Orchard Street edota Hester Street-eko denda eta

arropa lantegietan, eta ugariak ziren **yiddish** antzetzokiak. Varsoviako **yiddish** idazleen klubeko zinikoeak. **Jiddisch** hizkuntza semitarra ote?

yiddishzale *izond/iz* yiddisharen zalea dena. Ezin izaten dut denbora askorik eman **yiddishzale** horiekin, lanpetuta nabil-eta beti.

yoga 1 *iz* ekialdean sorturiko filosofia sistema, meditazioaren eta gorputzaren jarrera berezien teknikaren bitartez, norberaren kontzientzia izatasun unibertsalarekin bat egitea helburu duena. **Yoga**, batik bat, barruko filosofia da, bakoitzarena batez ere, nolabait esatearren, eta ez ahalmen fisiko bat. Adelaren sare ideologikoaren alderik erakargarrienetako bat ekialdeko ikuspegia zen, **yoga** eta budismoa oinarri hartuta. Panfletoa irakurri eta hamar minutu eskatu zizkion Josebari, eta denbora horretan lurtean eserita egon omen zen, **yogan** "loto lorea" deitzen zaien posturan. Baziren ekialdeko filosofien iturrietatik edaten zutenak eta **yoga** praktikatzan zutenak. **Yoga** egiten hasi zenean irakasleak apur bat argaldu behar zukeela esan zion. Gazte hauetatik inork ez du pipatzen, yogurrak hartzen dituzte, **yoga** egiten dute. Urte asko daramat goizero **yoga** eginez.

2 (*hitx elkartuetan lehen osagai gisa*) Hemen, denbora bete eta jende berria ezagutzeko asmoz, **yoga** ikastaro batean hasi nintzen. Goizeko seietan jaikitzen nintzen, dutxa hotz bizkor bat eta **yoga** ariketa gutxi batzuk egin, eta, hogeitun minuturen buruan, bizarra eginik eta jantzirik nengo. Beldurrari aurre egin behar zaio, esaten zuen gure **yoga**-maisua. Aise ere hobeki jaten da hemen eta **yoga** irakasleak ere hobekak dira. Gaur egun ez dago **yoga**-esperientziak areagotzeko drogak erabiltzen dituen eskola serioirik. Mario Jabiren **yoga** laguna zen, eta beti tematzen ziren unibertsuaren indarren arteko gatazka ulertu nahian.

yogazale *izond/iz* yogaren zalea dena. Dianne **yogazale** amorratua eta nahiko *new age* izaerakoa zen.

yogourth ik **jogurt**.

yogur ik **jogurt**.

yogurt ik **jogurt**.

yonki *iz* heroinazalea. Pentsatu nuen eredu ekonomiko europarra ez dela horrenbeste bereizten Indiakotik, eta hemen ere badirela pariak, zeinetarik askok **yonki** edo barbon bihurtuta bukatzen duten. Eta damu naiz, mutil jatorra ematen du tindaren **yonki** honek. Normala omen den jende horrek, homosexual edo **yonki** ez direnek alegia, halako sinpatia bat sentitzen zuen gaitzarekiko. Homosexual edo **yonki** zoriotsuak, hori ezin liteke onartu, iraingarria ere bada ia.

yorker *iz* Angela Clare izeneko izaki aztoratzaile batek hainbeste **yorker** egin zituen ezen...

yucatandar *izlag/iz* Yucantangoa, Yukatani dagokiona; Yukatango herritarra. Maien egutegi hori Maien "Inperio Zaharrak" bere fillal izan zituen **Yucatandar** eta Mexikar gizarteel utzi zien ondareztan. Babilonikoa, aparteko zibilizaziotzat edo Sumerikoaren luzapentzat har daitekeena, eta **Yucatandarra** eta Mexikarra, antzeratsu ahaidetuak Maien Zibilizazioarekin.

yugoslaviar ik **jugoslaviar**.

yugozlabiar ik **jugoslaviar**.

yupi ik **yuppie**.

yuppi ik **yuppie**.

yuppie (*orobat yupi, yuppi g.er. eta yuppy g.er.*) **1** *iz* exekutibo gazte eta ekintzailea, ekonomia-egoera bikainekoa. New Yorkeko **yuppiek** kobratzen dutena baino gehiago ordainduko dizugu. Exekutibo agresibo, **yupi** nazkagarri, txuloputa tankerakoa. Madrildik etorritako **yuppie** trepa batzuek "zangotrabatu" egin baitzuten. **Yuppie** itxurak erakutsi nahian dabilen jende-modu horietako bat seguruenik. Emakume lodiarekin dagoen gizonari begiratzen diozu eta, segidan, beste mahai bateko **yuppy** itxurako trajedunari. Mendebaldeko kalekumea, **yupi**-jasp eta zeinahi egokieratako ezkongabea gustura joaten da horrelakoetara astegunean, sagardoa atsegin duelako, sustrai bila edo eskapada klandestino hutsagatik.

2 (*izenondo gisa*) Honek ere zaldunago egiten omen du hainbat eta hainbat jende: politikari, jaun enpresari, artista **yupi**... Txorrada **yupi** bat ateratzen zen, edo pelikula espainolen traza guztiak zituen.

yuppy ik **yuppie**.